

формує свідомість людей. Насправді, хвороба набагато старша. За останні десятиліття відбулося як стверджував провідний історик Юрій Афанасьєв, в своєму останньому інтерв'ю «расчеловечение России и ее умерщвление как людского сообщества» [3]. Думаю звідси пояснення тому варварському способу ведення війни, атак на громадянську інфраструктуру, масовим умисним вбивствам цивільних людей, жорстоким масовим згвалтуванням, які чинять військові Росії в Україні. Показовим в цьому плані є свідчення білоруської письменниці Світлани Алексієвич, яка запитала одну російську матір: чому Ви мовчите, адже Ваш син загинув? У відповідь вона почула: мені тоді не дадуть мільйон, а на цей мільйон я хочу купити дочці квартиру [4]. Це показове свідчення про те, що російське суспільство хворе і для нього людське життя нічого не варте.

Таким чином, боротьба українського народу це не тільки боротьба за право бути незалежною та суверенною нацією. Результат цієї війни матиме значний вплив на подальший розвиток людства і визначатиме роль демократії і цінностей які об'єднують вільні країни, що прагнуть розвитку та мирного співіснування.

Пам'ятаймо слова нашого українського Пророка:

І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люде на землі.

Література

1. Что Россия должна сделать с Украиной. РИА Новости. Режим доступа: <https://ria.ru/20220403/ukraina-1781469605.html>
2. Путин: апокалиптический сценарий войны с Украиной не пройдет. Интерфакс Украина. Информационное агенство. Режим доступа: <https://interfax.com.ua/news/political/252097.html>
3. Какую победу празднует Путин: Последнее интервью Юрия Афанасьева Радио Свобода. Радио Свобода. Информационный портал. Режим доступа: <https://www.svoboda.org/a/26986653.html>
4. Светлана Алексиевич: «Путин сегодня в каждом русском сидит». 14 мая 2015 г. Хартия'97%. Информационный портал. Режим доступа: <https://charter97.org/ru/news/2015/5/14/151459/>

УДК 17.022.1:355.01

**Тетяна Іванівна АНДРУЩЕНКО,
Тетяна Вікторівна АНДРУЩЕНКО (м. Київ)**

Війна: духовно-естетичні та моральні цінності – утвердження чи перегляд

Війна – це випробовування як людей, так і їх цінностей. Традиційно усталений суспільний порядок вибухає разом із першими ракетами по мирним

оселям. Кожен складає іспит на власну стресостійкість і здатність утримати життєву вісь координат. Здатність українського суспільства миттєво згуртуватися на захист своєї країни, своїх цінностей – яскраве свідчення могутньої сили духу українців. Людяність та сміливість стали чи не найважливішими факторами, що відрізняють наш народ від країни-агресора. Ми різні у всьому: від єднання до самоідентифікації, від методів боротьби до спілкування, від розуміння свободи до нескореності.

Духовно-естетичні цінності зараз проходять значну переоцінку. Деякі з них, що здавались важливими до війни тепер відійшли на другий план і навпаки, деякі буденні речі ми почали цінувати більше. Допомога близьким, їх посмішки, підтримка один одного, волонтерство є важливими, адже дають відчуття, що кожен з нас не самотній. Усвідомлення єдності допомагає народу вистояти перед будь-якими труднощами. Взаємодопомога породжує незламність. Війна – це жахіття. Ніхто не може сперечатися з цією аксіомою або наводити аргументи, що це не так. Однак у цій ситуації відшуковуємо інші аспекти – стільки людяності, розуміння, така неймовірна згуртованість і безкорисність відкрилася у нашому суспільстві. Це називають парадоксом війни. Наприклад волонтерство: тільки за перших 15 днів повномасштабної війни українці зібрали 2 млрд гривень на потреби армії. Бо це все українці.

Війна змінює звичні ролі людей і створює спільноту. Люди координуються, щоб допомогти армії, кожен перебуває на своєму фронті. Психологи кажуть, що для зближення з людиною потрібно пережити сильні емоції разом. У війні українці єдині у своїх переживаннях. Кооперація та радість від неї є наслідком жахіття, але також є фундаментом для розвитку.

Сучасна наука визнала за людиною право впливати на пізнавані нею процеси, «конструювати» їх «за своїм образом і подобою», сформулювала «антропний принцип», що став прийнятним для багатьох філософів, які розглядають взаємодію людини і суспільства, людини і Всесвіту як Мікро – і Макрокосма. Саме таке конструювання кожним українцем нової нації нової потужної держави спостерігаємо від початку війни. Безперечно, основою тут є традиційні духовні моральні та естетичні цінності закладені у нашій культурі. Росія краде і крапа. Водночас РФ нав'язувала наратив, що усе найкраще створила саме вона. Росія привласнювала українську кухню та історію Київської Русі; уникала згадок про українців, апелюючи до «єдиного народу». Забороняла українську мову, бо боялася, і дозволяла її, коли їй це було вигідно. Росія через свою культуру і мистецтво змушувала українців сумніватися у власній ідентичності та соромитися власної мови. Повномасштабна війна стала точкою відліку. Ми ховаємо не тільки російських солдатів, а ще й російську культуру, яка роками в наративі «братського народу» намагалася стерти все українське.

Після 24 лютого 2022 українці відчували себе могутніми, сильними і такими, що переможуть зло, зрозуміли собі ціну. Західні експерти, журналісти, український та уряди сусідніх країн говорять про те, що Україна у війні оберігає усю Європу. Аналітики, які ставили на перемогу РФ, досі не можуть прийняти той факт, що ЗСУ щодня знищують російську техніку та війська, які вдерлись.

А квола підтримка сильних держав – Франції та Німеччини – дала зрозуміти українцям, що цінності, які просуває ЄС, насправді живуть в Україні, а не за її межами.

Також важливим здобутком є тотальний перехід на українську мову. Мова – це не просто інструмент комунікації. Це генетичний код нації. Це зброя захисту та щит української ідентичності. З початком повномасштабної агресії люди, які з дитинства говорять російською мовою, активно переходять на українську. У Twitter, до прикладу, поширюється фраза «це мій останній допис російською». Українська зараз стала цікавою навіть для іноземців — онлайн-платформа для вивчення іноземних мов «Duolingo» розповіла, що за перший тиждень повномасштабної війни кількість людей, які хочуть вивчити українську, зросла на 200%.

Здається, ніби усю свою історію Україна бореться саме за свободу і незалежність. Так було у 1709-му та 1775-му, коли російська імперія нищила Запорізьку Січ. Так було у 1932-1933 роках, коли радянська влада влаштувала геноцид українського народу. Так було у 1937-му, коли росіяни масово розстрілювали українську інтелігенцію. Так було, коли забороняли українську мову, окупували території та забирали Крим. Попри це частка українців орієнтувалася на Росію і вірила її нарративу про «братський народ». Так було до 24 лютого 2022 року. З цього дня «руській мір» остаточно впав, Україна вийшла з тіні РФ, а українці сформувалися як нація. Бо насправді це не Україна не може існувати без так званого «старшого брата». Це російська імперія розпадається, бо не може існувати без Києва.

Які ж саме цінності мають на увазі, яка суть цього поняття?

У загальному розумінні, духовні цінності – це складний концепт, який позначає культурно значущі життєві орієнтири особистості у пошуках сенсу та самореалізації, що підносить людину на вищий рівень самоствердження та свободи, зокрема *«цінності справедливого і несправедливого»*. Естетичні цінності проявляються у межах амплітуди *«краса – потворність»*.

Моральні цінності – моральні зразки, поняття, вимоги, що дають можливість людині оцінювати дійсність та орієнтуватися в ній. Наприклад, чесність, вірність та інші риси порядної людини.

Війна змусила український народ презентувати перед усім світом моральні та духовні цінності, сповідувані в Україні, зокрема патріотизм. Державний організм показав високий рівень життєздатності, внутрішньої злагодженості та справедливості. Вища державна влада України зустріла збройну загрозу конструктивно, без паніки. Політичний істеблішмент подолав внутрішні розбіжності та згуртувався навколо ідеї національної оборони України.

На оборону України і розвиток тилу активізувалось українське суспільство. Набрал обертів масовий добровольчий рух, який заклав підвалини мережі територіальної оборони. Широкого розмаху набув волонтерський рух із забезпечення усім необхідним, зокрема продовольством української армії, осіб, яких заблоковано у зоні бойових дій та на окупованих територіях, а також

надання тимчасового притулку біженцям. Масовим явищем стало надання меценатської грошової допомоги на «оборонні рахунки» України.

Вагома частка заходів із забезпечення оборони України та подолання наслідків війни здійснювалася силами як громадських активістів так і простих небайдужих громадян. Дійсно, Україна «починалася» з кожного українця. Війна загострила в українському народі базові морально-духовні цінності – свобода, воля, гідність, добро, любов, милосердя.

Після повномасштабного вторгнення російських військ в Україну весь світ зміг спостерігати над протистоянням українців. Громадянський опір діє зараз чи не на усіх фронтах, тож мистецтво та культура також не можуть стояти осторонь. Це одні з тих рушійних сил, які дають нам силу в протистоянні перш за все за право створювати мистецтво. Це саме та зброя, яка додає нам наснаги для руху вперед. Музичний фронт реагує сьогодні миттєво, створюючи в такий непростий час низку концертних заходів якими допомагають зібрати кошти на підтримку ЗСУ, краще ознайомлюють публіку з українськими композиторами та підтримують бойовий дух українців, виявляють свої власні почуття: біль, страх, страждання, надію.

Гармонія, як одна з основних естетичних цінностей, у філософії та естетиці завжди означає пропорційність частин і цілого, злиття різних компонентів об'єкта в єдине органічне ціле, її кількісними ознаками виступають закони симетрії, дисиметрії, антисиметрії, пропорції, золотого перетину, ритму. Гармонія проявляється всюди, починаючи від будови Сонячної системи та закінчуючи духовним життям людини та суспільства. Гармонія і в класичному, і в некласичному трактуванні є якісною категорією буття культури, вона визначає лише якісний характер відносин порядку і хаосу в системі.

Сьогодні у жахливих умовах війни ми можемо говорити про утворення в Україні суспільної та особистісної гармонії, заснованої на споконвічному прагненні свободи і віри у перемогу.

УДК 316.7

Володимир ЄВТУХ
(м. Київ)

Евалюація соціокультурних проєктів у турбулентних ситуаціях

Пов'язаність евалюації з суспільством очевидна, позаяк вона дотична «до широкого спектру дисциплін і сфер інтересів, включаючи освіту, охорону здоров'я, психологію, соціологію, економічний розвиток, державну політику, менеджмент та державне управління» [Green Jennifer].

Зверну увагу на найхарактерніші особливості у визначенні поняття «евалюація», притаманну більшості дослідників: з'ясування цінності та значущості суб'єкта; допомога організації, програмі, проєкту чи будь-якому іншому втручанню чи ініціативі оцінити будь-яку мету, реалізовану